

GÖTEBORGS UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Resursfördelning gentemot grundskolor

- En studie i Mölndals stad

Examensarbete i: Samhällskunskap

Termin: VT14

Uppsatsens längd: 11 995 ord

Författare: Johanna Rantsi

Handledare: Folke Johansson

Interdisciplinärt examensarbete

Titel: Resursfördelning gentemot grundskolor - En studie i Mölndals stad

Författare: Johanna Rantsi

Kurs: SM1580 Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: VT14

Handledare: Folke Johansson

ABSTRACT

Bakgrund: Nyare forskning visar positiva samband mellan ökade ekonomiska resurser och pedagogiska resultat. Ekonomiska resurser har en betydelse framförallt för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. Samtidigt så har Mölndals stad infört en ny resursfördelningsmodell som i fördelningen av ekonomiska resurser inte tar hänsyn till elevers socioekonomiska förhållanden. Kommuners resursfördelningsmodeller är enligt von Greiff ett relativt outforskat område (2009, s. 84).

Syfte: Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur rektorer i Mölndals stad resonerar kring resursfördelningsmodeller och vilka effekter olika typer av resurser potentiellt kan ha på elevers pedagogiska resultat. Kraven i skollagen gör det relevant för studien att ytterligare syfta till att genom rektorernas uppfattning ge uttryck åt om Mölndals stad lyckas upprätthålla en likvärdig utbildning genom deras val av resursfördelningsmodell. Studien utgår ifrån en frågeställning som lyder: Hur reflekterar rektorer i Mölndals stad kring den reform som skett genom bytet av resursfördelningsmodell i staden? Och hur resonerar rektorerna kring potentiella effekter av olika resursfördelningsmodellens påverkan på elevers pedagogiska resultat, och då speciellt för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund?

Metod: Studien har genomförts främst genom kvalitativa intervjuer. Samtalsintervjuer med stadens rektorer på majoriteten av högstadieskolorna utgör den centrala delen av studien. Även viss betygsstatistik har tagits fram som diskussionsunderlag inför intervjuerna.

Resultat: Slutsatsen av studien är att elever från mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden med hög sannolikhet påverkades mer negativt än andra elever av Mölndals stads resursfördelningsmodell innan man nyligen införde ett medel för ökad måluppfyllelse. Studien visar genom en majoritet av informanternas svar att medel borde fördelas efter elevers olika förutsättningar vilket inte anses vara helt tydligt om så görs idag. Mölndals stads resursfördelningsmodell visade sig vara en komplex modell där vissa medel saknade tilldelningskriterier. De medel som gör modellen komplex är en relativt ny budgetpost. Det vi efter att ha genomfört denna studie kan konstatera är att utan budgetposten ”medel för ökad måluppfyllelse” skulle staden troligen inte leva upp till skollagens krav på likvärdighet då informanter menade att skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar hade haft svårt att nå målen.

Sökord: Resursfördelning, ekonomiska resurser, pedagogiska resultat, socioekonomi, likvärdighet.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 VETENSKAPLIGT PROBLEM	5
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 TIDIGARE FORSKNING KRING RESURSERS BETYDELSE FÖR ELEVERS RESULTAT I SKOLAN	6
2.1.1 OLIKA RESURSERS BETYDELSE FÖR ELEVERS RESULTAT	8
2.1.1.1 LÄRARKOMPETENSENS SOM RESURS OCH DESS BETYDELSE FÖR ELEVERS RESULTAT	9
2.1.1.2 MINDRE KLASSTORLEK ELLER HÖGRE LÄRARTÄTHET SOM RESURS OCH DESS BETYDELSE FÖR ELEVERS RESULTAT	9
2.2 TEORI KRING POLITISK STYRNING	10
2.2.1 ANSVAR FÖR SKOLAN	10
2.2.2 POLITISK STYRNING – STYRSTRATEGIER	10
2.3 TIDIGARE FORSKNING KRING KOMMUNAL RESURSFÖRDELNING	11
2.4 BEGREPPSDEFINITIONER	13
2.4.1 NÄMND- OCH FÖRVALTNINGSBETECKNING	13
2.4.2 SKOLENHETER	13
2.4.3 RESURSFÖRDELNINGSMODELLER	13
2.4.4 MÖLNDALS STADS RESURSFÖRDELNINGSMODELLER	14
2.4.4.1 DEN GAMLA RESURSFÖRDELNINGSMODELLEN	14
2.4.4.2 DEN IDAG GÄLLANDE RESURSFÖRDELNINGSMODELLEN	15
2.4.5 LIKVÄRDIGHET	15
2.4.6 SOCIOEKONOMISK BAKGRUND	16
2.5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	17
3. METOD	18

3.1 KVALITATIVA INTERVJUER	18
3.2 URVAL	19
3.3 GENOMFÖRANDE	20
3.4 ANALYSREDSKAP	21
3.5 TILLFÖRLITLIGHET OCH GENERALISERBARHET	23
3.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	24
3.7 METODOLOGISKA PROBLEM	24
3.8 ALTERNATIV METOD	25
4. RESULTATREDOVISNING	26
4.1 BETYGSSTATISTIK	26
4.2 INTERVJUERNA	27
4.2.1 DAGENS RESURSFÖRDELNINGSMODELL	27
4.2.2 FÖRESPRÅKARE FÖR EN TILL STÖRSTA DELEN VOLYMBASERAD RESURSFÖRDELNINGSMODELL	29
4.2.3 FÖRESPRÅKARE FÖR EN RESURSFÖRDELNINGSMODELL MED TYDLIG PRÄGEL AV SOCIOEKONOMISK VIKTNING	29
4.2.4 KOMMENTARER KRING FÖRÄNDRAT GENOMSNITTLIGT MERITVÄRDE	30
4.2.5 EKONOMISKA RESURSERS BETYDELSE FÖR PEDAGOGISKA RESULTAT	30
4.2.6 RESURSFÖRDELNINGENS PÅVERKAN PÅ ELEVERS RESULTAT	31
4.2.7 VIKTIGA RESURSFÖRÄNDRINGAR	31
4.2.8 LIKVÄRDIGHET	31
4.2.9 HUVUDMANNEN OCH POLITISK STYRNING	32
4.2.10 KOMPLETTERING AV INFORMATION	33
5. ANALYS AV RESULTAT	34
5.1 HUVUDMAN - POLITISK STYRNING	34

5.2 RESURSFÖRDELNINGEN	35
5.3 RESURSFÖRDELNINGENS PÅVERKAN PÅ ELEVERS RESULTAT	36
5.4 ELEVER FRÅN MINDRE GYNNSAMMA SOCIOEKONOMISKA FÖRHÅLLANDEN	36
5.5 EN LIKVÄRDIG RESURSFÖRDELNINGSMODELL - ELLER?	37
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	39
6.1 SLUTSATSER	39
6.2 BETYDELSE FÖR LÄRARPROFESSIONEN	40
REFERENSER	41
BILAGOR	43

1. Inledning

1.1 Vetenskapligt problem

Skolverket menar att forskningen för bara 15-20 år sedan var relativt överens om att extra ekonomiska resurser till skolorna inte hade någon betydelse för elevers resultat (2009, s. 20-23). De menar vidare att forskningen idag istället och i större grad pekar på att det faktiskt finns positiva samband mellan ökade resurser och bättre elevresultat. I rapporten tillstyrker Skolverket att resurser har en betydelse för resultat och särskilt för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.

Samtidigt, i Mölndals stad, så har det den senast tiden i media diskuterats vilken påverkan stadens ”nya” resursfördelningsmodell har på bland annat elevers resultat. Modellen infördes för cirka tre år sedan och är en modell som utgår ifrån en rak elevpeng där alla elever oavsett socioekonomisk bakgrund får en lika stor summa pengar som tillfaller den skola eleven väljer att gå i, en så kallad volymbaserad resursfördelningsmodell utan strukturella tilläggsresurser. Brukarråd, föräldrar, politiker och fackligt aktiva har gett sig in i mediedebatten men har olika syn på resursfördelningsmodellens konsekvenser. Debatten kretsar kring hur resursfördelningsmodellen påverkar elevers resultat, om den missgynnar elever från socioekonomiskt svagare områden och om modellen är likvärdig. Då von Greiff i en ESO-rapport (2009) uttrycker att det finns väldigt lite forskning om kommuners resursfördelningssystem så är det befogat att undersöka detta närmare.

2. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

2.1 Tidigare forskning kring resursers betydelse för elevers resultat i skolan

Gustafsson och Myrberg skriver i sin forskningsöversikt *Ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat* (2002) att det finns ett positivt samband mellan dessa. De utgår ifrån tidigare forskning som bygger på statistiska metoder och så kallade ”pedagogiska produktionsfunktioner” vilket i en statistisk modell relaterar till inputfaktorer så som olika resursslag som lärartäthet, klasstorlek med mera¹. De skriver att ”Om man då finner att vissa inputfaktorer har samband med resultat är också tanken att detta samband skall kunna ges en tolkning i kausala termer, dvs om vi förändrar nivån på inputfaktorn så förväntar vi oss också att resultatet skall förändras i den grad som sambandets styrka anger.” (2002, s. 17). Forskningen bygger alltså på hur olika slags resurser påverkar elevers resultat vilket olika forskare också har olika svar på. Skolverket menar i en rapport att forskningen för bara 15-20 år sedan var överens om att extra ekonomiska resurser inte hade någon betydelse för elevers resultat (2009, s. 20-23). De menar vidare att forskningen idag i större grad pekar på att det faktiskt finns positiva samband mellan ökade resurser och bättre resultat. Greenwald, Hedges och Laine är exempel på forskare som med hjälp av modernare statistiska metoder kommit fram till ett flertal fel och brister i tidigare forskning som har menat att det inte finns något samband mellan resurser och resultat, vilket bland annat Hanushek menar (Gustafsson och Myrberg 2002, s. 25). Greenwald et al. menar till skillnad från tidigare forskning att det finns samband mellan ekonomiska resurser och elevers pedagogiska resultat (1996 a, b.). Kritiken de framför mot Hanusheks forskning är att denna har utgått ifrån för få undersökningsobjekt vilket gör att det inte går att identifiera olika effekters styrka. De har använt samma material som Hanushek utgick ifrån i sin undersökning men använt en nyare undersökningsteknik och kommit fram till andra resultat vilket antyder att de tidigare resultaten inte är helt korrekta (Gustafsson och Myrberg 2002, s. 25). De menar slutligen att Hanushek ”har använt så svaga metoder att de inte kan identifiera ens en stark effekt” (Gustafsson och Myrberg 2002, s. 25). Greenwald et al. skriver att:

”The production function studies of the relation between resource inputs and school outcomes examined by Hanushek do not support his conclusion that resource inputs are unrelated to outcomes. The analytic method he used to synthesize results across studies has low statistical power, and hence his conclusion (accepting the null hypothesis) would seem particularly suspect.” (1994 s. 13).

¹ Läs mer om olika typer av resursers betydelse för elevers resultat under rubrik 2.1.1.

De drar efter sina undersökningar slutsatsen att det finns positiva samband mellan resurser och pedagogiska resultat och framförallt när det gäller resursslaget lärarkompetens (Gustafsson och Myrberg 2002, s. 26). Flera studier av metaanalytiskt slag har även senare gjorts av Greenwald et al. (t.ex. 1996) där de ytterligare omprövar Hanusheks resultat och kommer fram till att hans metoder brister och att resurser har en betydelse för resultat.

Även Krueger kritiserar Hanusheks forskning på samma grunder som Greenwald et al. men han visar också att Hanushek genom att undersöka för små analysenheter missat viktig data genom att förlora i statistisk styrka (2003, s. F59-F60). Han menar att om Hanushek hade analyserat enheterna gemensamt istället för att bryta ned dem i alltför små enheter så hade positiva samband kunnat dyka upp. Krueger visar också att det framträder ett positivt samband i Hanusheks resultat om man ger varje undersökning som analysen är baserad på lika vikt (2003, s. F34). Card och Krueger kommer i sin studie enligt Skolverket (1999) fram till att ökade resurser ger ett bättre resultat och de menar vidare att ökade ekonomiska resurser ger det bästa resultatet om skolan väljer att lägga resurserna på att minska klasserna och ge högre lärarlöner (Skolverket 1999, s. 49).

Gustafsson och Myrberg (2002) presenterar i sin forskningsöversikt den av Hanushek och Greenwald et al. tidigare gjorda forskningen och hur de har kommit fram till olikartade resultat och kritiserat varandra. Gustafsson och Myrberg menar efter denna sammanställning att det finns ett positivt samband mellan resurser och pedagogiska resultat. De skriver att ”Den ende som förfäktar motsatt ståndpunkt är Hanushek, men den kritik mot Hanusheks sätt att välja ut undersökningsresultat och sammanställa dessa som framförts av Hedges, Greenwald och Krueger framstår som närmast tillintetgörande.” (2002, s. 34).

Monk är en forskare som i sin tur kritiserar metoderna som ovan nämnd forskning är byggd på. Han anser att forskningens metoder bygger på en alldeles för förenklad modell av hur resurser förhåller sig till elevers resultat. Istället för att fokusera studier på skoldistrikt eller skolor som analysnivå menar Monk att klassrummet bör utgöra analysenhet och att de ekonometriska modeller som forskarna ovan använder sig av inte tar hänsyn till komplexiteten som finns i undervisningen. Han motiverar detta med att de beslut som tas på en högre nivå än själva skolan genomförs på olika sätt i olika klassrum. Monk menar att då tidigare forskning inte är helt överens så skulle det vara bra med kompletterande forskning som genomförts med andra metoder. Han föreslår att forskning vidare

bedrivs genom intervjuer kombinerat med observationer på en lägre nivå än skoldistriktet. (Gustafsson & Myrberg 2002, s. 37-38).

Gustafsson och Myrberg skriver dessutom om Wenglinsky och hans forskning att resursers effekter har olika betydelse för olika grupper av elever (2002, s. 36). De skriver om hans forskning att:

”I skoldistrikt med låg tilldelning av resurser till skolorna var sambandet mellan bakgrund och resultat högre än det var i skoldistrikt med bättre tillgång på resurser. Detta innebär att skillnaderna i resultat mellan elever med låg och hög social bakgrund var mindre då skolan hade goda resurser än då skolan hade mindre goda resurser.” (Gustafsson & Myrberg 2002, s. 36-37).

Det kan komma att visa sig även i denna studie.

2.1.1 Olika resursers betydelse för elevers resultat

Det finns i den tidigare forskningen ingen enhällighet om vilka resursslag som ökade resurser borde satsas på för att ge bästa möjliga resultat. Greenwald et al. skriver att:

“This pattern of results is consistent with the idea that resources matter, but allocation of resources to a specific area (such as reducing class size or improving facilities) may not be helpful in all situations. That is, local circumstances may determine which resource inputs are most effective, and local authorities utilize discretion in wisely allocating global resources among the areas most in need.” (1994, s. 11).

Samtidigt påpekar de att det finns ett positivt samband speciellt mellan resultat och resursslaget erfarna lärare (1994, s. 11). Card och Krueger i sin tur uttrycker att ökade resurser bör satsas på mindre klasser och högre lärarlöner för att göra bästa möjliga nytta (Skolverket 1999 s. 49, Krueger 2003, s. F53). Vilken sorts resurs som ökade ekonomiska resurser bör satsas på för att ge bästa möjliga resultat finns ingen tydlig enighet om i forskningen. Däremot finns det olika resursslag som lyfts fram som viktigare än andra. En samsyn är däremot att det inte räcker med ökade ekonomiska resurser till skolorna för att öka elevers resultat – resurserna måste även användas på ett klokt sätt då de ger effekt genom inlärningsprocesserna som möjliggörs av dem (Skolverket 2009, s. 21). Greenwald, Hedges och Laine skriver att:

”Our findings, which demonstrate that money, and the resources those dollars buy, do matter to the quality of a child's education. Thus policies must change to ensure that all children have sufficient resources and that incentives to spend those resources wisely are in place.” (Greenwald et al. 1996b, s. 415).

2.1.1.1 Lärarkompetensens som resurs och dess betydelse för elevers resultat

Gustafsson och Myrberg menar att lärarkompetens har allra störst inverkan på elevernas pedagogiska resultat (2002, s. 9). De menar att både utbildningen som lärare får, kunskaper i undervisningsämnet, erfarenhet, kunskaper inom pedagogik och kompetensutveckling är faktorer som har betydelse för elevers resultat. Huvuddraget är enligt dem hur väl lärare anpassar sin undervisning efter olika elevers behov, vilket lärarna blir bättre på genom ovan nämnda faktorer (2002 s. 134). Gustafsson och Myrberg poängterar att tidigare forskning kring lärarkompetensens betydelse för elevers resultat är ganska entydig i slutsatserna att det finns ett positivt samband (2002, s. 139).

Skolverket uttrycker gällande lärarkompetens och ekonomiska resurser att: ”Eftersom erfarenhet, utbildning och kompetensutveckling kostar, är sambandet mellan lärarkompetens och resultat samtidigt också ett samband mellan ekonomiska resurser och resultat.” (Skolverket 2009, s. 20).

2.1.1.2 Mindre klasstorlek eller högre lärartäthet som resurs och dess betydelse för elevers resultat

Gustafsson och Myrberg menar att mindre klasser är bättre för elevers resultat. Men samtidigt lyfter de fram att forskningen i ämnet inte är helt enig. De menar att resultaten i flera stora tidigare genomförda studier dock är överens om att effekten av mindre klasser är som störst under de tidigare skolåren och att effekten av mindre klasser även är starkare för elever från socioekonomiskt svagare hemförhållanden (2002, s. 86-87). Här bör även lyftas fram definitionsproblemet av ”mindre klasser”. Vad som är mindre klasser är svårt att avgöra då klasstorlekens standarder skiljer sig åt internationellt. Därför är det svårt att jämföra internationell forskning.

2.1.2 Resursers betydelse för elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden

Ovan presenterad forskning är som visat på senare år mer överens om att det finns ett positivt samband mellan ökade ekonomisk resurser och bättre resultat hos eleverna. Detta positiva samband

lyfts fram särskilt när det gäller elever från mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden (Gustafsson & Myrberg 2002. Skolverket 2009, s. 20).

Socioekonomiska förhållanden har enligt Skolverket betydelse för elevers resultat i skolan (1999, s. 16). Skolverket skriver att ”Förklaringen till detta kan vara att en hög utbildningsnivå i hemmen representerar en liknande kultur som den som råder i skolan” (1999, s. 16). Skolverket presenterar ett starkt och positivt samband mellan elevers meritvärde och utbildningsnivån i elevens hem. Föräldrars utbildningsnivå var den faktor som bidrog mest till att förklara varför skolor når olika resultat i Skolverkets undersökning (1999, s. 22).

2.2 Teori kring politisk styrning

2.2.1 Ansvar för skolan

Lindensjö och Lundgren (2000, s. 102) beskriver skolans styrmodell som byggd på två pelare, målstyrning och resultatvärdering och redovisning. På nationell nivå så målstyr riksdag och regering genom lagar och förordningar då de utfärdar nationella styrdokument. Detta görs utifrån tillsyn, uppföljning och utvärderingar som sker nationellt. Skolverket har ansvar för att genomföra nationella utvärderingar. Grundtanken med modellen är enligt Lindensjö och Lundgren att skolutveckling ska ske genom underlag som utvärderingar och uppföljning ger (2000, s. 102). Lindensjö och Lundgren beskriver statens och kommunens ansvar för skolan som att staten ska ange mål och riktlinjer i skollagen och läroplanerna. Kommunerna ansvarar för att skolverksamheten bedrivs i riktlinje med de beslut som riksdag och regering tar (2000, s. 101-102). Målstyrning är den vanligaste styrfilosofin enligt Björkstedt och styr som namnet tyder på med hjälp utav mål (1998, s. 7).

2.2.2 Politisk styrning – styrstrategier

Lindensjö och Lundgren presenterar ett par styrstrategier som de menar ”står till den politiska ledningens förfogande[...] Med sådan strategi avser vi medvetna och relativt varaktiga metoder, som den politiska ledningen kan använda vid styrning av myndigheter och verksamheter.” (2000, s. 163). Dessa är byråkratisk reglering, teknokratisk planering, participatorisk styrning och professionsstyrning. Lindensjö och Lundgren beskriver dessa som följer;

Den byråkratiska regleringen innebär att en politisk ledning ställer upp regler som noggrant reglerar hur den hierarkiska kedjan av tjänstemän och organisationer ska handla när det kommer till vissa situationer. Det görs för att opartiskt kunna använda reglerna i olika situationer vilket innebär att regelstyrningen är formellt jämlik. Styrningsstrategin skapar gynnsamma förutsättningar för alla berörda att kontrollera de beslut som är fattade och ansvariga kan lätt pekats ut. Strategin ger däremot inget utrymme åt kreativitet vid problemlösning och ger heller inte någon chans till anpassningsbarhet i situationer vilket försvårar reell jämlikhet.

Styrningsstrategin teknokratisk planering ger en ökad roll för professionell organisation så som tjänstemän och olika experter med kunskapsinsikt. Jämfört med den byråkratiska regleringen så är regelstyrningen inte lika framträdande utan rationalitetsideal av ekonomisk och teknisk anda blir mer framträdande.

Participatorisk styrning innebär intressedeltagande och medinflytande. Styrningsstrategien utvecklades efter kritik och missnöje med stora reformer då man insåg att politiken måste förankras bättre samhälleligt. Strategin fokuserar på olika intressens representation i verksamheten men för också med sig en problematik med att allas intressen inte kan tillgodoses vid beslutsfattande vilket kan bli ett hinder.

Professionsstyrning innebär att de som styr uppfyller uppställda krav på kunskap inom just det yrkesområde de tillhör. Exempelvis så är läkare och jurister klassiska professioner. Kunskapen ska vara kopplad direkt till vetenskapen på området vilket inger en image av hög kompetens och hög social status. Professionsstyrning är inte alltid helt förenligt med den politiska ledningen då denna kan uppfatta det som stötande (2000, s. 163-168).

2.3 Tidigare forskning kring kommunal resursfördelning

Kommunerna får sina resurser genom det generella statsbidraget. Det sker genom det kommunala utjämningsystemet vilket består av ett inkomstutjämningsystem och ett kostnadsutjämningsystem där resurser fördelas mellan kommunerna och i övrigt får kommunerna inkomster från bland annat skatteintäkter och räntor (von Greiff 2009, s. 81-82). En kommuns budget består av det generella statsbidraget, antingen ett avdrag eller ett tillskott utifrån kostnadsutjämningsystemet och av egna intäkter. Utifrån denna totala budget beslutar kommunen hur mycket pengar som ska läggas på skolverksamhet och ibland tillkommer eventuella statsbidrag till vissa skolformer. I denna process avgörs även fördelningen av de resurser man beslutat om (von Greiff 2009, s. 82-83). von Greiff

menar att det länge har varit känt att det varierar väldigt mycket i hur mycket resurser olika kommuner lägger på skolan per elev. Han skriver att ”För kommunal grundskola varierade utgifterna 2006 från cirka 60 000 kr till cirka 108 000 kr per elev” (2009, s. 83). Han menar att 35 procent av variationen kan förklaras genom strukturella faktorer så som invånardistans och andelen bidragsberoende i befolkningen. 65 procent kan således inte förklaras av sådana faktorer och von Greiff menar vidare att andelen elever som är födda i ett annat land, bostadssegregation eller politisk majoritet i kommunen inte heller kan förklara skillnaderna. von Greiff skriver att ”Snarare är det rimligt att anta att den stora oförklarade delen av variationen i stället förklaras av skillnader i prioriteringar, olika organisatoriska lösningar och budgethistorik” (2009, s. 84). von Greiff finner i detta ett intresse i att se hur kommuner fördelar resurserna, hur deras resursfördelningsmodeller ser ut, men skriver om det att det är ”ett tämligen outforskat område” (2009, s. 84).

Skolverkets undersökning från 2009 är en av de mer övergripande studierna som har gjorts kring resursfördelning. I denna ingår samtalsintervjuer i sex kommuner där tjänstemän i kommunens förvaltning med ansvar för resursfördelningen, rektorer och lärare samt en enkätundersökning där alla utbildnings- och kommunalförvaltningar i hela landet tillfrågats. Svartfrekvensen i enkätundersökningen var 89 procent för utbildningsförvaltningarna och 78 procent för kommunalförvaltningarna (von Greiff 2009, s. 85, Skolverket 2009 s. 16-17). Undersökningen visar att kommuners resursfördelningsmodeller till grundskolor har väldigt olika utseende (Skolverket 2009, s. 32-49). Den vanligaste modellen är en volymbaserad modell där enheterna får resurser utifrån hur många elever de har. Modellen gör ingen skillnad på elevers olika behov och förutsättningar när det fördelas resurser men det finns två vanliga tillägg i modellen som vanligen tillkommer och som handlar om tilläggsbelopp för strukturella faktorer eller tilläggsbelopp för elever i behov av särskilt stöd.² Tilläggsbelopp för strukturella faktorer är relativt ovanligt, 72 procent av de tillfrågade kommunerna har inget sådant tillägg och där det finns utgör det en väldigt liten del av budgeten (Skolverket 2009, s. 39-40). I tilläggsbeloppet av strukturell art tas hänsyn till olika faktorer av olika kommuner. Exempel på faktorer i rangordning där den vanligaste faktorn kommer först är; elevers föräldrars utbildningsnivå och elever med utländsk bakgrund, andelen pojkar på skolan, samt i vissa fall även andelen socialbidragstagare och ensamstående föräldrar (Skolverket 2009, s. 41).

von Greiff skriver om kommuners oförmåga att fördela resurser efter skolors faktiska förutsättningar och behov att det kan bero på att skolor med mer gynnsamma socioekonomiska förutsätt-

² Se rubrik 2.4.3 Resursfördelningsmodeller för mer information om de olika modellerna.

ningar, vilka också får mer resurser om kommuner inte använder en kompensatorisk modell, utövar påtryckningar mot kommunen (2009, s. 88). Skolor med en mer gynnsam elevsammansättning blir ”förlorarna” i en resursfördelningsmodell som använder sig av strukturella tilläggsbelopp i och med just deras gynnsamma elevsammansättning.

2.4 Begreppsdefinitioner

Nedan presenteras ett par för studien centrala begrepp. Begreppen är viktiga att definiera för att författare, läsare och informanter ska förstå begreppen och således syfta på samma sak vilket minskar risken för missförstånd vid materialanskaffandet och misstolkningar vid läsning. Det är även begrepp som är relevanta i sammanhanget och ett tydliggörande av dem ökar förståelsen för sammanhanget.

2.4.1 Nämnd- och förvaltningsbeteckning

Ett förtydligande kring namn. I studien växlas beteckningen på berörd nämnd och förvaltning. Barnomsorgs- och utbildningsnämnden och skolnämnden används som benämning på samma nämnd och förvaltning. Detta då ett namnbyte skedde den 1 mars 2013. Hänvisas det till beslut som togs före detta datumet benämns nämnden och förvaltningen som barnomsorgs- och utbildningsnämnden/förvaltningen och om hänvisning sker till beslut som tog efter den 1 mars 2013 så benämns organisationen som skolnämnden/förvaltningen.

2.4.2 Skolenheter

Det har skett förändringar i skolenheter i staden mellan år 2010 och 2013. Det fanns två skolor färre 2013 än år 2010 och viss omorganisation har skett. Relevant för studien är Åbyskolan som inte längre finns som enhet. Där har skett en sammanslagning och skolan heter numer Katrinebergsskolan. Dessa tolkas således som samma enhet i studien då det sker jämförelser över tid.

2.4.3 Resursfördelningsmodeller

Olika resursmodeller är centralt i studien och motiverat att beskriva för läsarens förståelses skull. Skolverket utgår i sin undersökning (2009) från tre olika modeller vilka även kommer vara centrala

i denna studie. Fördelen med att definiera och operationalisera begreppen utifrån vad som gjort i tidigare studier är enligt Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud att dessa är välgranskade (2012, s. 60).

1. Resursfördelning utifrån tidigare års budget där man tar hänsyn till personalförändring, löneökning med mera. I denna modell fördelas resurserna utefter äskanden.
2. Resursfördelningen är endast volymbaserad och ingen hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd av något slag. Fördelningen är helt anpassad till antalet elever.
3. Resursfördelningen är volymbaserad men inkluderar även tilläggsresurser till särskilda behov av något slag:
 - a. En tilläggsresurs utifrån strukturella faktorer - socioekonomiska förhållanden. Denna typ av modell kommer framöver att benämnas som en socioekonomiskt viktad modell.
 - b. En tilläggsresurs utifrån elever i behov av särskilt stöd så som modersmålsundervisning, elever med funktionsnedsättning eller liknande.

Modellerna kan användas i kombination.

2.4.4 Mölndals stads resursfördelningsmodeller

För att tydliggöra vilken resursfördelningsmodell som är aktuell i den för studien centrala kommunen så presenteras nedan de modeller som Mölndals stad både frångått och beslutat använda sig av istället.

2.4.4.1 Den gamla resursfördelningsmodellen

Mölndals stads resursfördelningsmodell som var gällande mellan år 2004 och 2010 utgick, till skillnad från dagens modell som fördelar ekonomiska resurser, från att fördela lärartjänster. Modellen infördes då man såg tecken på bristande likvärdighet inom stadens skolor (Tjänsteskrivelse Barnomsorgs- och utbildningsförvaltningen 2004). Målet var en resursfördelningsmodell som skulle kompensera för elevers olika möjlighet att nå målen och en modell som säkerställde att alla skolor hade tillräckligt med lärartjänster i förhållande till antalet elever och den tid de tillbringar i skolan. Modellen baserades på en grundresurs utifrån hur många elever som gick i skolan och hur mycket tid de spenderade där (vilket varierar beroende på ålder). I modellen fanns också en områdesresurs som bestod i att skolor kunde få extra resurser vilka menade att utjämna skillnader mellan

skolorna för att öka likvärdigheten i utbildningen. Detta då staden i egna utredningar visade att det inte fanns en tillfredställande likvärdighet mellan skolorna (Tjänsteskrivelse Barnomsorgs- och utbildningsnämnden 2004).

2.4.4.2 Den idag gällande resursfördelningsmodellen

Mölnads stad beslutade 2010-12-01 om att använda sig av en volymbaserad resursfördelningsmodell med tilläggsbelopp efter prövning och vid extraordinära behov samt tilläggsbelopp för modersmålsundervisning (Tjänsteskrivelse Barnomsorgs- och utbildningsnämnden 2010). Sett till Skolverkets modeller av resursfördelning motsvarar denna 3 b.³ Beslutet om resursfördelningsmodell togs av en oenig nämnd då två partier reserverade sig mot beslutet då de istället förespråkade en modell med tilläggsresurser utifrån socioekonomiska förhållanden (Tjänsteskrivelse Barnomsorgs- och utbildningsnämnden 2010). I sammanträdesprotokollet framkommer att det i tjänsteskrivelsen som presenterats för nämnden inte har presenterats något avsnitt om socioekonomiska parametrar. Modellen har därefter kompletterats med ett tilläggsbelopp för nyanlända elever⁴.

Medel för ökad måluppfyllelse är en relativt ny post i förvaltningens budget. Denna utgörs i år av 7.2 miljoner kronor (Tjänsteskrivelse Skolnämnden 2014) vilket motsvarar 1.2 procent av hela budgeten⁵. Denna post infördes 2013 men då bestod den av en mindre summa, 6 miljoner kronor. Medlen söks genom skriftligt äskande av rektorer men det finns inga specificerade grunder utefter vilka medlen fördelas⁶. Skolförvaltningen beskriver syftet med medlen att skapa likvärdighet mellan skolorna och öka elevers måluppfyllelse.

2.4.5 Likvärdighet

Skollagen och nationella styrdokument för skolväsendet uttrycker på flera ställen vad de menar med likvärdighet. I Skollagen (2010:800) utläser Skolverket (2012) tre olika dimensioner framhållna om likvärdighetsbegreppet vilka är; *lika tillgång* på utbildning, *lika kvalitet* på utbildningen samt att utbildningen ska vara av *kompenserande* art. Lika tillgång på utbildning regleras både utefter

³ Se modeller under rubrik 2.4.3 Resursfördelningsmodeller

⁴ Jan Gott skolförvaltningen Mölnads stad, mejl den 23 april 2014.

⁵ Svante Cras skolförvaltningen Mölnads stad, mejl den 24 april 2014.

⁶ Svante Cras skolförvaltningen Mölnads stad, mejl den 25 april 2014.

geografisk hemvist och bakgrundsförhållanden: ”Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.” (Skollagen 2010:800 1 kap. § 8). Angående lika kvalitet på utbildningen så framkommer kvalitetsbegreppet tydligt i författningskommentarerna till propositionen där man uttrycker att:

”Begreppet ”likvärdig” innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen. Hänsyn ska tas till barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.” (Utbildningsdepartementet 2009, s. 638).

Utbildningen inom skolväsendet ska även vara kompenserande. Skollagen uttrycker att: ”I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.” (1 kap. § 4 Skollagen). Som framgår av Skollagen (2010:800) så ska utbildningen inte utformas lika för alla elever utan vara likvärdig och behovsanpassad. Likvärdigheten utgår från ovan nämnda aspekter och innebär att geografisk hemvist och socioekonomiska bakgrundsförhållanden inte ska påverka elevers tillgång på utbildning. Samtidigt ska kvaliteten vara hög oavsett vilken skola som bedriver utbildningen och utbildningen ska sträva efter att kompensera för elevers skilda förutsättningar. I författningskommentarerna till propositionen om skollagen skriver man att avsikten med att tydligt uttrycka en strävan mot att kompensera och uppväga skillnader i elevers förutsättningar är att uppmärksamma huvudmännens ansvar vid resursfördelning (Utbildningsdepartementet 2009, s. 221). Likvärdighet i utbildningen är därför relevant i diskussionen om resursfördelning.

2.4.6 Socioekonomisk bakgrund

Utbildningsnivån på föräldrar är enligt von Greiff ett vanligt mått för att mäta socioekonomisk bakgrund (2009, s. 32) och därför kommer det att användas i denna studie. Ibland kan begreppet socioekonomisk bakgrund även innefatta elever med utländsk bakgrund men det behöver tydliggöras att det inte görs gällande som samma sak i denna studien. Dock förekommer ändå samband mellan dessa grupper vilket von Greiff påpekar då elever med utländsk bakgrund är överrepresenterade i kategorin som benämns ha låg socioekonomisk bakgrund (2009, s. 33).

2.5 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur rektorer i Mölndals stad resonerar kring resursfördelningsmodeller och vilka effekter olika typer av resurser potentiellt kan ha på elevers pedagogiska resultat. I uppsatsen så kommer Mölndals stad att stå i centrum och den politiska styrningen i och med stadens ansvar för skolan enligt nationell lag. Kraven i skollagen gör det relevant för studien att ytterligare syfta till att genom rektorernas uppfattning ge uttryck åt om Mölndals stad lyckas upprätthålla en likvärdig utbildning genom deras val av resursfördelningsmodell. Med hänvisning till presenterad teori om ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat så ska mer specifikt undersökningen utgå från en frågeställning som lyder: Hur reflekterar rektorer i Mölndals stad kring den reform som skett genom bytet av resursfördelningsmodell i staden? Och hur resonerar rektorerna kring potentiella effekter av olika resursfördelningsmodellens påverkan på elevers pedagogiska resultat, och då speciellt för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund?

3. Metod

3.1 Kvalitativa intervjuer

Studien är i grunden en kvalitativ studie där informantintervjuer står i centrum. Esaiasson et al. (2012, s. 252) och Widerberg (2002, s. 11) menar att samtalsintervjuer som metod är relevant då forskningsproblemet handlar om synliggörande snarare än om att mäta frekvens vilket man gör i kvantitativa undersökningar och denna studie utgår främst ifrån att ta reda på hur fenomen gestaltar sig. Intervjuerna är informantintervjuer vilket är motiverat då undersökningen vill ta reda på hur ett fenomen ser ut i verkligheten där informanterna kan ses som ”sanningssägare” som Esaiasson et al. (2012, s. 227) uttrycker det. I informantintervjuer är källkritik en viktig del vilket gör att informanternas svar ibland kompletteras med information från skolförvaltningen.

Då det inte finns någon vedertagen tidigare forskning som djupdyker i en specifik kommuns resursfördelningssystem är det svårt att på förhand veta vilka relevanta kategorier som ska fokuseras på vilket gör det svårt att på förhand ställa upp och isolera kategorier som krävs för en statistisk analys (Esaiasson et al. 2012, s. 253). Esaiasson et al. menar att detta är ett skäl till varför det kan vara bra att använda sig av samtalsintervjuer (2012, s. 253). Några på förhand uppställda kategorier har däremot försökt formuleras och ett teori- och empirinära förhållningssätt i analysen av materialet gör att även övriga kategorier som framkommer i intervjuerna kommer att kunna tas tillvara.

Samtalsintervjuer är enligt Monk⁷ en relevant metod i sammanhanget i och med att tidigare forskning inte har varit fullt överens och att det därför kan vara bra att komplettera med andra metoder. Monk tror även att det är bra att bedriva sin forskning på lägre nivå än hela skoldistrikt och det motiverar valet att intervjua rektorer på olika skolor.

En liten del statistik kommer att tas fram som diskussionsunderlag inför intervjuerna. För att ta reda på om elevers resultat har påverkats av den nya resursfördelningsmodellen har elevers betygsstatistik analyserats. Fokus har legat på att se om elevers genomsnittliga meritvärde har förändrats efter införandet av den nya resursfördelningsmodellen. Mättiden är endast tre år och ett nytt betygssystem har införts under tiden vilket måste tas i beaktande. På grund av det så vill jag vara försiktig med att dra definitiva slutsatser och statistiken ska inte ses som statistiskt säkerställd. Statistikunderlaget har tagits fram för att diskutera förändringen i resultatet med informanterna i studien och för att ta reda på om de tror att det trots ovan omständigheter finns ett eventuellt samband mellan

⁷ Se 2.1.

elevers förändrade meritvärde och den nya resursfördelningsmodellen. Stadens skolor delades in i tre kategorier utifrån socioekonomiska förhållanden. Fokus lades på de tre skolor med bästa socioekonomisk förutsättningarna samt de tre skolor med sämst socioekonomiska förutsättningar baserat på föräldrars utbildningsnivå. Statistiken är hämtad från Skolverkets Siris, Skolverkets Internetbaserade Resultat- och kvalitetsInformationsSystem.

3.2 Urval

Urvalsprincipen studien utgår ifrån vid val av informanter är centralitet och till informanter valdes rektorer på stadens högstadieskolor. Esaiasson et al. motiverar en centralitetsprincip vid val av ”centralt placerad källor” (2012, s. 258). De menar vidare att valet av intervjupersoner i en informantundersökning ska göras utifrån att välja personer som genom sina positioner förväntas ha sammanfattad kunskap om det man önskar undersöka (2012, s. 260). Valet att genomföra intervjuerna med rektorer på högstadieskolor baserar sig på att rektorer är de som har hand om skolans ekonomiska resurser och samtidigt ansvarar för att eleverna når de uppsatta kunskapsmålen (Skolverket 2011). Rektorer är därför relevanta informanter i studien och kan bidra med information om hur verkligheten ser ut i detta avseende.

Valet att genomföra studien med rektorer på just högstadieskolor baseras på att det går att ta fram jämförbar betygsstatistik. I lägre årskurser sätts inte betyg på samma sätt och det blir svårare att hitta jämförelsetal mellan skolorna. Skolors genomsnittliga meritvärde i årskurs nio kan mätas både åren med den gamla resursfördelningsmodellen och tre år efter att den nya modellen infördes. Om det skulle visa sig finnas tydliga skillnader i resultaten mellan skolorna i tiden så är det relevant underlag att ta upp i intervjuerna.

Urvalet av specifika rektorer gjordes utifrån ett relativt begränsat antal informanter. Antalet högstadieskolor i kommunen är idag nio stycken. Rektorerna på samtliga skolor kontaktades först via mail och sedan via telefon för att få dem att ställa upp i en intervju. Det fanns inget problem med att det skulle bli för många intervjuer men risken fanns att för få rektorer skulle vara villiga att ställa upp och därför kontaktades de på flera olika sätt. Sex av nio rektorer var i slutändan villiga att ställa upp på en intervju.

Rektorerna klassificerades utefter vilken skola de arbetade på, om denna var en skola med goda eller mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar. Klassificeringen gjordes utefter elever-

nas föräldrars utbildningsbakgrund där tre kategorier framträdde; skolor vars elever har en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund, skolor vars elever har en genomsnittlig socioekonomisk bakgrund och skolor vars elever har en god socioekonomisk bakgrund. Klassificeringen har efter etiska överväganden däremot gjorts i endast två kategorier; skolor vars elever har en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund samt skolor vars elever har en god socioekonomisk bakgrund. Detta gjordes efter överväganden om att kategorierna om de delades upp i tre kategorier endast skulle inneha tre skolor vardera och det skulle då inte vara lika lätt att anonymisera rektorer på vardera skola om inte alla var villiga att ställa upp i en intervju. Risker skulle finnas att endast en skola skulle bli företrädd i en kategori vilket skulle göra det möjligt att resonera sig fram till vilken rektor som var informant och således också till vad denne sagt. Vid valet att slå ihop skolor till större kategorier riskeras att gå miste om stoff som eventuellt hade kunnat framkomma vid analys av mindre enheter men det är en risk som togs till förmån för att bättre kunna trygga anonymiteten för informanterna.

Av de rektorer som ställde upp klassificerar sig tre av dem som rektorer för skolor vars elever har en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund samt tre rektorer för skolor vars elever har en god socioekonomisk bakgrund. Det är ett jämnt utfall och bra för att vara säker på att inte endast en typ av skolor representerades i undersökningen vilket eventuellt hade kunnat snedvrider resultatet.

En skolas rektor avböjde en intervju då denne endast arbetat på skolan en kortare period. Denne hänvisade till rektorn som arbetat där tidigare och under en längre period. Den tidigare rektorn har en lång yrkeserfarenhet som rektor och inom Mölndals stad och därför intervjuades den tidigare rektorn istället för rektorn som var ny på tjänsten.

3.3 Genomförande

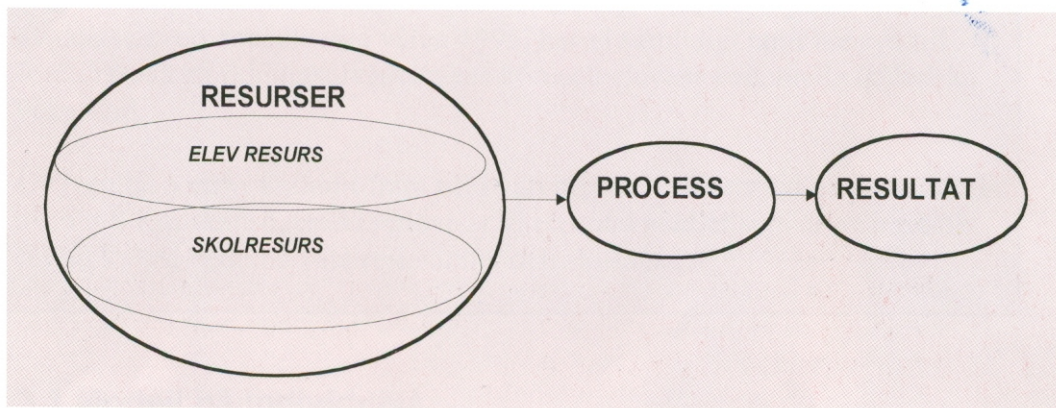
De flesta intervjuer genomfördes på samma sätt - genom ett besök på respektive rektors skola. Intervjuerna hölls i avskilda rum och spelades in. De utgick alla ifrån samma intervjuguide i grunden där olika teman preciserats på förhand och innehöll flera frågor. Temana i intervjuerna är som Widerberg rekommenderar (2002, s. 68) utformade efter en analyskiss som fångar de centrala temana i studien. Men formen med informantintervjuer gör att jag kan utveckla intervjufrågorna utifrån ny information som varje intervju ger, vilket Esaiasson et al. poängterar (2012, s. 228). Det skedde endast till viss del. Ett exempel är medlen för ökad måluppfyllelse som framkom under en tidig intervju och sedan implementerades som fråga även i följande intervjuer.

En intervju genomfördes på ett annat tillvägagångssätt än de andra, nämligen via telefon. Även den intervjun var planerad som en samtalsintervju vid ett personligt möte. Dessvärre blev rektorn

ifråga sjuk och fick åka hem. Då det inte gick att boka om tiden för intervjun på grund utav den berörda rektorns begränsade tid valdes efter överväganden att genomföra den inbokade intervjun via telefon. Till skillnad från de andra intervjuerna så är telefonintervjun ej inspelad utan genomfördes med hjälp utav att ta intensiva anteckningar under samtalet och att efter samtalet direkt skriftligen sammanställa vad som sagts. Att intervjun har ett annat tillvägagångssätt än de andra motiveras genom att fördelarna överväger nackdelarna då det var enda möjligheten att få personen att ställa upp och det är då inget hinder enligt Esaiasson et al (2012, s. 232).

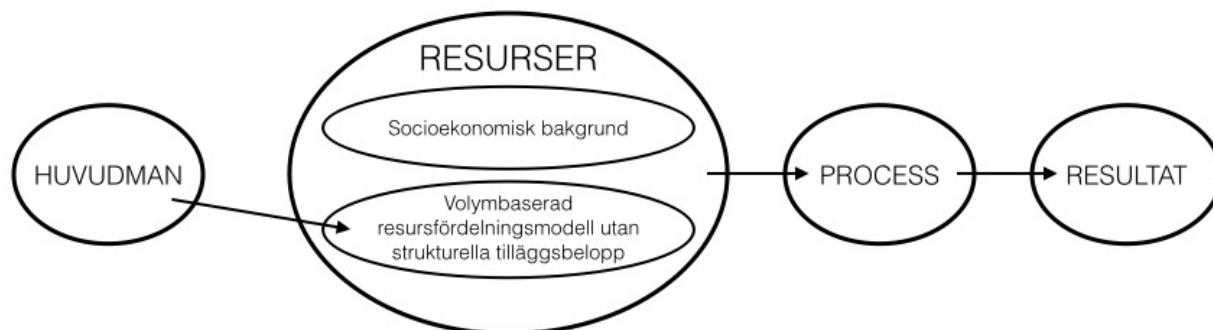
3.4 Analysredskap

Analysen av det insamlade materialet är gjord genom en tematisk analys som utgår ifrån ett empiri- och teorinära förhållningssätt. Widerberg (2002, s. 144-145) rekommenderar att använda dessa förhållningssätt i en studie av detta slag och gärna båda förhållningssätten i kombination med varandra. Det empirinära förhållningssättet är relevant då studien är en informantundersökning där alla intervjuer inte ser exakt likadana ut. Då är det befogat att kunna hämta teman från det insamlade empiriska materialet och detta kommer att göras genom analystrådar. Ett teorinära förhållningssätt för att hitta teman är även det ett befogat tillvägagångssätt då samtalsintervjuerna till stor del kretsade kring olika teman. Temana är centrala delar i studien och för dess syfte och presenteras nedan. Det är begrepp som önskas belysas genom empirin. Analysen består till stor del i att lägga pussel över det som har kommit fram i materialet och till hjälp i analysen tas Skolverkets (2009, s. 13) teoretiska modell då Esaiasson et al. rekommenderar att kopiera tidigare forsknings operationaliseringar både för att arbeta kumulativt och för att den kopierade operationaliseringen troligtvis är välgranskad i tidigare forskning (2012, s. 60). Skolverket använder i sin undersökning från 2009 följande teoretiska modell för att beskriva sambanden mellan resurser, processer och resultat:

(Bild från Skolverket 1999, s. 13)

Denna modell kan till stor del även användas i denna studie. Detta då elevresurser kan stå för elevens socioekonomiska bakgrund. Skolresurserna representerar resursfördelningsmodellen. Processer står för de processer som resurserna möjliggör, till exempel mindre klasser eller högre lärar-kompetens. Ytterligare behövs en komplettering till modellen då huvudmannen behöver vara med i och med att det är de som ansvarar för resursfördelningen.

Den teoretiska modellen är en hjälp i den tematiska analysen då centrala teman redan är fram-ställda. I ett teorinära förhållningssätt är detta vad som önskas belysas genom empirin. Därutöver kan fler teman bli synliga då även ett empirinära förhållningssätt kommer att praktiseras.

Intervjuerna transkriberades och för att försöka hitta mönster och sammanhang i det empiriska materialet så började analysen med ett empirinära förhållningssätt där flera anlystrådar framkom. Widerberg rekommenderar att börja med detta då man annars riskerar att missa intressanta ”fynd” i materialet om man börjar med en analys utifrån andras begrepp (2002, s 137). Därefter gjordes en

första sortering i olika teman. Temana visade sig stämma väl överens med den teoretiska modell som presenteras ovan men innehöll även några andra teman. För att kunna jämföra rektorernas svar så skapades en analysmall⁸ efter de teori- och empirinära temana där citat och sammanfattningar av informanternas svar kunde skrivas in för att skapa en överblick över materialet.

3.5 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Operationalisering av resursmodellens påverkan på elevers pedagogiska resultat är av relativt oprövad karaktär. Vissa delar i det hela är däremot prövade i tidigare studier. Till stor del har operationaliseringen i studien skett genom att utgå från de i Gustafsson och Myrbergs forskning centrala temana men även Skolverkets modell som presenterats ovan. När det kommer till resursfördelningsmodeller så används de huvudtyper som Skolverket listar i sin undersökning. Esaiasson et al. rekommenderar att kopiera tidigare forsknings operationaliseringar då de är välgranskade (2012, s. 60). Och genom att göra en teoretisk definition av begreppet likvärdighet utifrån skollagen och att låta informanterna diskutera begreppet säkerställs att intervjuaren och informanten har samma förståelse för den centrala frågeställningen och således också talar om samma sak vilket stärker validiteten.

Reliabiliteten i studien, som enligt Kvale och Brinkmann består i forskningsresultatens konsistens och hur tillförlitliga de är (2009, s. 263), är till viss del beroende av informanterna. Kvale och Brinkmann menar att reliabilitetsbegreppet handlar om hur ett resultat kan bli detsamma vid en annan tidpunkt och av andra forskare (2009, s. 263). I den här studien beror det bland annat på informanternas grad av sanningssägande och i den frågan får vi förlita oss på att professionen är pålitlig.

Studien är en förklarande, teorikonsumerande studie med fallet i centrum. Enligt Esaiasson et al. behöver resultatet vid teorikonsumerande studier inte vara generaliserbart i lika stor utsträckning som vid andra typer av undersökningar (2012, s. 89). Denna undersökning syftar till att undersöka just ett specifikt fall (elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden i Mölndal) och en given faktor (resursfördelningsmodellen). Esaiasson et al. skriver angående detta att: ”Det centrala i teorikonsumerande undersökningar är istället att pröva huruvida en given faktor ger en tillfredsställande förklaring till varför det blev som det blev i just det undersökta fallet.” (2012, s. 89-90). Resultaten av studien kommer att kunna generaliseras till hela den undersökta kommunen i och med att det är den som är fallet. Ytterligare generalisering skulle kunna ske till andra i stor-

⁸ Se bilaga 2

leksmässigt och geografiskt jämförbara kommuner med samma resursfördelningsmodell. Generalitet i tid är beroende av de faktorer som undersöks. Så länge det förekommer volymbaserade resursfördelningsmodeller och finns elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden så kommer studien att vara allmängiltig.

3.6 Etiska överväganden

I studien är rektorerna anonymiserade. Den sakuppgift som framkommer om de flesta är endast vilken kategori av skola de arbetar på. Valet att anonymisera rektorerna grundar sig i att det är viktigt att informanterna under intervjuerna ska kunna uttrycka vad de verkligen tycker utan att vara rädda för att någon ska kunna identifieras vad just de har sagt och därigenom erhålla eventuella påföljder. Även Vetenskapsrådet menar att det är av största vikt att anonymisera medverkande i en sådan här typ av undersökning. De skriver att ”Åtgärder måste vidtas för att försvåra för utomstående att identifiera enskilda individer” (2002, s. 13).

3.7 Metodologiska problem

Ett problem som skulle kunna uppstå är att skolledare på skolor med många elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund eventuellt skulle vara mer benägna att anse att resursfördelningsmodellen missgynnar just sina elever och alltså ha en viss syn för att de jobbar på en viss skola. De skulle kunna ha en subjektiv syn i frågan. Detsamma gäller omvänt, att skolledare på skolor som gynnas av dagens system skulle kunna anse att dagens modell är bra för alla elever med motivet att behålla modellen som är för att den gynnar deras skola ekonomiskt. Detta kan påverka resultatet och för att tydliggöra om så är fallet så kommer det i resultatet presenteras om skolledaren arbetar på en skola med få eller många elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. Samtidigt så måste man till viss del även lita på en skolledares profession och deras omdöme. Om utfallet av intervjuerna skulle visa på en kraftigt subjektiv syn från skolledarna gentemot den skola de arbetar på och deras ställningstagande i frågan om resursfördelningsmodellen så skulle det kunna vara ett stöd för Wenglinskys forskning. Han menar att resursers effekt har väldigt olika betydelse för olika grupper av elever sett till socioekonomiska förutsättningar och det skulle eventuellt kunna vara en förklaring till ett utfall där skolledarna tycks vara subjektiva.

3.8 Alternativ metod

En alternativ metod hade kunnat vara en kvantitativ statistisk design där elevers resultat i form av betyg analyseras för att se om införandet av en volymbaserad resursfördelningsmodell påverkat dessa i någon viss riktning. Problemet med en sådan metod är att den inte skulle svara på mer än om betygen påverkas positivt eller negativt. Jag bedömer därför att en kvalitativ undersökning med informanter som har en relation till undersökningsobjekten, och där man kan vidareutveckla oväntade svar är ett mer relevant tillvägagångssätt för att besvara studiens syfte och frågeställning. En kortare analys av statistik och betyg har däremot genomförts i syfte att ta fram sakuppgifter inför intervjuerna.

Ytterligare ett alternativ till metod kunde varit att genomföra enkäter med rektorerna. Nackdelen med det, och anledningen till varför det valdes bort, är att det då inte finns samma möjlighet att registrera oväntade svar vilket Esaiasson et al. påpekar (2012, s. 251). I och med det och svårigheten med att ställa följdfrågor så ansågs samtalsintervjuer vara bättre för studiens syfte.

4. Resultatredovisning

Nedan beskrivs resultaten som har framkommit i studien i form av den statistik som har tagits fram om elevers betyg och vad som framkommit under intervjuerna. Analys av materialet läses i nästkommande avsnitt.

4.1 Betygsstatistik

Statistiken visar till att börja med att det är stora skillnader i det genomsnittliga meritvärdet för elever som har föräldrar med högskoleutbildning; 2010: 235,6 poäng, 2013: 238,2 poäng och elever som har föräldrar med högst en förgymnasial utbildning; 2010: 159.3 poäng, 2013: 176.3 poäng. Elever vars föräldrar har som högst en förgymnasial utbildning har betydligt lägre meritvärde än de elever som har föräldrar med en eftergymnasial utbildning. Detta visar tydligt att elever med sämre socioekonomiska förutsättningar inte har lika höga betygsresultat som elever med goda socioekonomiska förutsättningar.

Vidare kan vi i statistiken se att de tre skolorna med högst andel elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning, vilka också kan ses som de med bäst socioekonomiska förutsättningar, de skolorna har alla ökat meritvärdet hos eleverna sedan den nya resursfördelningsmodellen infördes och således har de också ökat elevernas resultat⁹. De tre skolorna med minst andel elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning och således också kan ses som de med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden, i dem så har två av tre skolor minskat elevernas meritvärde sedan den nya resursfördelningsmodellen infördes och således också minskat elevernas resultat¹⁰.

De tre skolorna med högst andel (%) elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning och elevernas meritvärden:

Kvarnbyskolan:	Sörgårdsskolan:	Montessoriskolan Kvarnhjulet:
2010: 229.1	2010: 227.3	2010: 220.7
2013: 230.2	2013: 236	2013: 243.8

- Elevernas meritvärde har ökat på alla tre skolorna.

⁹ Se statistik nedan.

¹⁰ Se statistik nedan.

De tre skolor med minst andel (%) elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning och elevernas meritvärde:

Ekhagaskolan:	Sinntorpskolan:	Åbyskolan/Katrinebergsskolan:
2010: 201.1	2010: 216.7	2010: 200.1
2013: 178.9	2013: 220.7	2013: 177.6

- Elevernas meritvärde har sjunkit på två av tre skolor.

Resultaten visar att alla tre skolorna med goda socioekonomiska förutsättningar har ökat elevernas genomsnittliga meritvärde och två av de tre skolor med sämre socioekonomiska förutsättningar har minskat elevernas genomsnittliga meritvärde. Förändringen i resultatet har tagits upp under intervjuerna i studien för att ta reda på om de tror att det trots ovan omständigheter eventuellt finns något samband med resursfördelningsmodellen och att den då eventuellt skulle missgynna elever med sämre socioekonomiska förutsättningar.

4.2 Intervjuerna

Resultatet av intervjuerna kommer nedan att presenteras utefter de mest centrala temana i analyschemat.

4.2.1 Dagens resursfördelningsmodell

Det råder oenighet i fråga om hur dagens resursfördelningsmodell fungerar. En rektor från en skola med bättre socioekonomiska förutsättningar uttrycker vid en fråga om hur dagens modell fungerar att ”*Det är en ganska tydlig modell*”. På samma fråga uttrycker en rektor från en skola med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar att ”*Den är väldigt knepig i Mölndal*”. Samstämmighet råder däremot kring tilläggsbeloppet för elever i behov av särskilt stöd som ingår i modellen. Många uttrycker att det blir svårare och svårare att få stödet och menar att det krävs fysiska funktionshinder för att tillgå det. En rektor säger att ”*Det är nästan borttaget. Det är väldigt få som får det. Det hjälper inte om du är blind nästan*”. Man menar att det blir mer restriktivt för varje år och att det nu är svårt att få tilläggsbeloppet. Ett annat ekonomiskt belopp som framkom flera gånger under intervjuerna var medlen för ökad måluppfyllelse. Flera rektorer vill kalla medlen för en

”dold resursfördelning”. Man menar att medlen ligger helt i knät hos förvaltningschefen och att det är upp till denne att fördela pengarna då det inte finns några klara fördelningskriterier, vilket lyfts fram både som problematiskt och positivt. Fördelningen sker enligt rektorerna endast utifrån ökad måluppfyllelse och mer än så framkommer inte. Det är upp till rektorerna att söka medlen och varje skola kan söka oberoende av elevers socioekonomiska förutsättningar. Ändå säger en av rektorerna om medlen för ökad måluppfyllelse att *”det systemet motsvarar social viktning i väldigt hög grad”*. Så trots att alla rektorer kan söka medlen så sägs det att medlen fördelas i stor utsträckning till skolorna i de mer socialt utsatta områdena. En rektor säger att *”Oavsett hur vi ansökte så var det väldigt tydligt att den måluppfyllelsen var lägre, där vi gavs mer pengar.”* Informanten menar att skolorna med mindre gynnsam socioekonomiska förutsättningar får mer pengar. Rektorerna är däremot inte överens om att det motsvarar en resursfördelningsmodell med socioekonomisk viktning. En rektor säger om dagens modell och medlen för ökad måluppfyllelse att *”Och då är det ju ingen sån här rak elevpeng längre [...] Summan av detta blir ju att det blir bra, tycker jag. Eller i alla fall bättre än om man inte haft det.”* Samtidigt vill rektorn inte säga att det motsvarar en modell med socioekonomisk viktning då det inte är uttalat av förvaltningen. Ytterligare en rektor menar att beloppet inte är tillräckligt stort och att i och med att det inte finns kriterier för fördelning för medlen så kan man inte kalla modellen för socioekonomiskt viktad.

De rektorer som har yttrat sig om medlen för ökad måluppfyllelse menar alla att de är bra. Däremot menar en av dem att det inte bör bli mer liknande ansökningsförfaranden då det kräver administration. Samma rektor är emot en socioekonomisk viktning som resursfördelningsmodell. Andra menar att en större del av budgeten bör fördelas genom socioekonomiska parametrar och ser gärna att så görs istället för en otydlig modell med medel för ökad måluppfyllelse som förvaltningschefen fördelar utan klara kriterier. En rektor uttrycker tydligt att utan medlen för ökad måluppfyllelse *”Då har det varit kärvt för Katrineberg att klara sitt uppdrag, det kan man säga. Det hade varit jättesvårt”*.

Flera rektorer uttrycker att den resursfördelningsmodell som Mölndals stad tillämpar idag, den är ingen rak elevpeng. Och det beror på de nyligen tillskjutna medlen för ökad måluppfyllelse. Modellen är inte strikt volymbaserad men inte heller socioekonomiskt viktad. Som framgår ovan är rektorerna varken överens om vad modellen ska kallas eller om den är tillräckligt bra eller ej.

4.2.2 Förespråkare för en till största delen volymbaserad resursfördelningsmodell

En volymbaserad resursfördelningsmodell förespråkas som bättre av två rektorer, båda från skolor med bättre socioekonomiska förutsättningar. Det är en bra modell i och med att man så fort man vet hur många elever man har så vet man sin budget menar en av rektorerna. Vidare menar rektorn att modellen som Mölndal använder sig av idag är tydlig vilket rektorn anser är bra. I en sådan modell vet man vad man får istället för att man ska söka upp personer och äska pengar vilket är tidskrävande och om det blir för stort även kräver en administration som även den tar resurser. Rektorn tror ändå att man måste ha någon form av system som till viss del fördelar lite pengar till dem som behöver det, men det får inte bli någon sanning i sig att vissa områden ska ha mer resurser ”bara för att”. Medlen för ökad måluppfyllelse är tillräckliga enligt informanten och rektorn är tydlig med att ”*En elev behöver ju inte ha sämre förutsättningar bara för att föräldrarna är lågutbildade*”.

Ytterligare en rektor är tydlig med att en socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell inte är att föredra. Rektorn menar att man med Mölndals tidigare modell, som var socioekonomiskt viktad, inte kunde se att skolor i områden med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar hade bättre resultat, att ökade resurser för skolor i mer utsatta områden inte gjorde någon skillnad. Rektorn uttrycker att vilken modell man än använder sig av så hamnar alltid någon i kläm. Denne säger också att ”*Alla säger ’vi måste få mer resurser’.*”

4.2.3 Förespråkare för en resursfördelningsmodell med tydlig prägel av socioekonomisk viktning

En socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell förespråkas som det bättre alternativet av tre rektorer varav en från en skola med bättre socioekonomiska förutsättningar och två rektorer från skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar. Så här sägen en av dem som arbetar på en skola med elever med mindre gynnsam socioekonomiska bakgrund:

”Problemet är att det tar mer tid här att komma till undervisning. För att eleverna kommer till skolan och dom är inte mätta, dom är inte utvilade och ibland kommer dom svårt traumatiserade. Och dom kommer från misär en del av dom. Dom kommer för sent och dom har ingen struktur med sig och dom har väldigt lite modersmjölk när det gäller allmänbildning och skolkunskaper och förväntningar och sånt. Det betyder ju att vi har en lång resa att socialisera dom, eller skolifiera dom, så att dom kan bli redo för undervisning.”

Rektorn som uttrycker detta pratade mycket om elevers bakgrundsförhållanden och att det tar olika lång tid för elever att bli redo för undervisning. Rektorn menade också att när eleverna väl har kommit så långt att de är redo för undervisning, då krävs det inga extra resurser. Det är vägen dit som ser annorlunda ut för vissa elever, som är längre för vissa elever och det kräver extra resurser när dessa elever utgör en stor del av elevunderlaget på en viss skola. Därför, menar rektorn, är det viktigt att ha en socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell.

Elever från olik socioekonomisk bakgrund har inte samma förutsättningar menar ytterligare en rektor. Samtidigt påpekar denne att man inte ska dra alla över en kam, det finns de från hem med mindre gynnsam socioekonomiska förhållanden som klarar sig väldigt bra. Men det finns en stor grupp som har mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund som inte har samma förutsättningar då de inte har samma förutsättningar att få hjälp med läxor till exempel. Rektorn menar att en resursfördelningsmodell måste ta hänsyn till de svaga i samhället och till dem som behöver resurser mest vilket en modell med socioekonomisk viktning skulle göra.

4.2.4 Kommentarer kring förändrat genomsnittligt meritvärde

Elevers resultat i form av genomsnittligt meritvärde på vissa skolor presenteras ovan. Rektorererna fick samma statistik presenterad för sig för att diskutera ett eventuellt samband mellan meritvärdena och den nya resursfördelningsmodellen. Fem rektorer uttryckte att det verkar finnas ett samband dessa emellan. Om än uttrycktes det med lite försiktighet då man även påpekade den korta mättiden, att andra faktorer också påverkar, att det inte är statistiskt säkerställt och att det behövs större mätningar. Men fem rektorer uttryckte med blandade känslor att det verkar finnas en korrelation och ett samband mellan elevers förändrade resultat och den nya modellen. Några uttryckte det med förvåning och andra med igenkännande.

4.2.5 Ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat

De flesta informanter ser ett samband mellan ekonomiska resurser och pedagogiska resultat. En av rektorererna är däremot noga med att påpeka att denne anser att en socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell inte ger bättre resultat. Flera av rektorererna säger sig däremot se samband mellan ekonomiska resurser och elevers resultat. Vid en direkt fråga om det finns något samband mellan detta svarar en rektor att ”*Ja men det tror jag! Det tror jag. Sen handlar det om att förvalta dom på*

ett bra sätt också. Pengar är ju egentligen bara pengar men kan man använda dem på rätt sätt så kan de göra mycket nytta.”. Fler informanter lyfter även de fram vikten av att förvalta de ekonomiska resurserna på ett bra sätt för att de ska ha betydelse.

4.2.6 Resursfördelningens påverkan på elevers resultat

Även i frågan om resursfördelningen påverkar elevers resultat hade rektorerna olika svar. En rektor ansåg inte att dagens resursfördelningsmodell påverkar någon elevgrupp mer negativt än någon annan på grund av kompletteringen med medel för ökad måluppfyllelse. Ytterligare en rektor är tveksam till om det påverkar och tror att om det ändå skulle göra det så skulle effekterna bli som störst på låg och mellanstadiet och inte på högstadiet. Två rektorer menar att resursfördelningen påverkar elevers resultat. En av dem säger att modellen inte tar hänsyn till de svaga i samhället och de som behöver resurserna mest. De övriga två tar inte ställning i frågan.

4.2.7 Viktiga resursformer

De viktigaste resursformerna är enligt rektorerna lärar- och undervisningskompetens vilket de flesta informanterna är relativt överens om. De lyfter fram bra lärare som det viktigaste och definierar bra lärare som en person som kan skapa goda relationer med elever (och föräldrar). Relationsbyggande och trygghet är centrala begrepp i flertalet intervjuer. En informant ansåg att lärartäthet och små grupper var det viktigaste.

När rektorerna själva får önska vad de skulle lägga resurser på om de fick x-antal mer ekonomiska resurser så skulle flera av dem satsa på specialpedagoger och stödresurser för elever med behov av extra stöd. Fyra rektorer uttrycker det tydligt och flera säger även att de skulle satsa på trygghetsåtgärder så som vid elevraster. En skulle anställa fler lärare och ytterligare en anser att det är viktigast att låta lärare vara lärare.

4.2.8 Likvärdighet

De fem rektorer som har beskrivit begreppet likvärdighet tolkar detta på liknande sätt. De uttrycker alla mer eller mindre att det handlar om att alla elever ska utvecklas utifrån sina förutsättningar

och alla ska ges lika möjlighet att nå de olika målen. Begreppet visade sig ibland vara svårdefinierat vilket denne rektorns resonemang gestaltar:

”Åh.. jag tänker likvärdigt liksom.. Vi ska få samma förutsättningar, nej vi ska inte få samma förutsättningar vi ska få samma, jo vi ska få samma förutsättningar, men de ska inte se likadana ut. Men förutsättningen för mig att nå mina mål ska vara lika bra som för dig att nå dina mål. Men för mig så kanske det kan se ut på ett sätt och för dig på ett annat sätt.”

Flera rektorer valde att inte svara på frågan om kommunens resursfördelningsmodell är likvärdig och några svarade att kommunens skolor inte är likvärdiga. Två rektorer ansåg inte att resursfördelningsmodellen är likvärdig med hänvisning till att den inte tar tillräcklig hänsyn till elevers olika förutsättningar. En rektor säger att

”En likvärdig skola... Jag definierar den inte som att alla får lika mycket pengar, det gör jag inte, utan den måste vara behovsstyrd för att vara likvärdig. Det måste den vara. Alla har inte samma förutsättningar. Alla har inte samma förutsättningar. Alla har inte samma förutsättningar hemma, alla kan inte få hjälp med läxor med mera med mera hemma utan det kan vara kaos istället. Och då behöver man mer resurser i sådana situationer för att stötta.”

4.2.9 Huvudmannen och politisk styrning

Flera rektorer påpekar politikernas vilja att lägga sig i detaljer och ovilja att låta professionen fatta de viktigare besluten. Det framkom att flera informanter ansåg att politiker lägger sig i hur saker görs i stor grad istället för att formulera mål om vad de vill uppnå. Ett exempel framkom och kallades för ”*ett exempel på den sämsta tänkbara politiska styrningen man kan göra i en kommun*”. Det handlade om ett politiskt mål som kommunfullmäktige antagit där politikerna reglerade en viss tid pedagogerna skulle spendera med eleverna. Informanten menar att man i samband med detta från politiskt håll ”körde över” hela skolförvaltningen för ingen av dem trodde på detta. Informanten beklagar att det sker en toppstyrning av hela lärarprofessionen. Informanten menar vidare att politiker borde bestämma *Vad* som ska uppnås, och professionen *Hur* det ska uppnås. Flera informanter uttryckte en önskan om mer tillit till professionen från politiskt håll, en tillit till dem som jobbar ”på golvet” ute på skolorna.

Stämningen inom förvaltningen beskrivs av ett par informanter som att ha varit problematisk. I intervjuerna framkommer starka åsikter om förvaltningen. En informant uttrycker att förvaltningen ibland har manipulerat politiker. Detta både till att ta vissa beslut men även genom att ha undanhåll-

lit information. Emellertid så menar flera informanter att stämningen inom förvaltningen har blivit bättre. En informant säger att *”Men det har blivit bättre tycker jag. Att man senaste åren så har man liksom öppnat upp, litegrann.”* Det sägs att det finns mycket som kan bli bättre men några av informanterna upplever ändå ett till viss del tydligt ledarskap i dagsläget.

4.2.10 Komplettering av information

Då studien består av informantintervjuer är källkritik en betydelsefull del i studien. Därför har även skolförvaltningen fått möjlighet att uttala sig om huruvida resursfördelningsmodellen är socioekonomiskt viktad eller ej. Jan Gott svarar på en direkt fråga om detta att *”Mitt svar är att resursfördelningsmodellen inte tar hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund”*¹¹.

¹¹ Jan Gott skolförvaltningen Mölndals stad, mejl den 23 april 2014.

5. Analys av resultat

5.1 Huvudman - politisk styrning

Informanterna berättar om en huvudman som inte riktigt litat på professionen ute på skolorna. De beskriver en styrstrategi som Lindensjö och Lundgren (2000) beskriver som en byråkratiska reglering (bortsett från medlen om ökad måluppfyllelse) och efterlyser en teknokratisk planering eller mer professionsstyrning. Den byråkratiska regleringen återspeglas även i formen för hur en volymbaserad resursfördelningsmodell är utformad där formell jämlikhet är centralt. Styrningen från stadens sida verkar däremot vara på väg ifrån en byråkratiska reglering då man genom de nyligen införda medlen för ökad måluppfyllelse går mot en mer reell jämlikhet i resursfördelningen. Medlen för ökad måluppfyllelse uppfyller inte kravet på noggrann reglering av regler inom den byråkratiska regleringen utan ansvaret ligger hos förvaltningschefen och några klara riktlinjer finns ej. Då informanterna uttrycker att ledarskapet och styrningen har blivit bättre med tiden så kan det vara så att staden är på väg mot en styrstrategi som passar bättre överens med rektorernas önskemål. Medlen för ökad måluppfyllelse är en faktor som kan ha bidragit till att ändra informanternas syn på den politiska styrningen till det bättre då medlens utformning inte går i linje med den byråkratiska regleringen. Medlen kan också ses som politikernas sätt att ändra form för resursfördelningssystemet utan att ändra de övergripande grunderna. Informanterna talar om medlen som en typ av dold resursfördelning och några av dem vill kalla dem för socioekonomisk viktning. Medlen för ökad måluppfyllelse uppfattas på olika sätt av olika informanter och de är inte heller överens om vad man ska kalla dem. Även från skolförvaltningens så menar man att det inte finns några direkta grunder som pengarna fördelas efter och det gör det svårt att definiera medlen. Vad det än borde kallas så kan vi se att staden går ifrån en helt volymbaserad resursfördelningsmodell mot en som är lite mer viktad, socioekonomiskt eller ej. Det kan vara ett tecken på att staden ändrar både styrstrategi, då man går från formell jämlikhet till mer reell jämlikhet i typ av resursfördelningsmodell.

Informanternas beskrivning av förvaltningen innehåller starka åsikter och måste till viss del ses som problematisk trots att många beskriver att det har blivit bättre. Då informanter beskriver förvaltningen som manipulativ mot politiker så kan en styrstrategi som går mot mer professionsstyrning på förvaltningsnivå eventuellt vara destruktiv för organisationen.

5.2 Resursfördelningen

Oavsett om vi fortfarande kan kalla Mölndals stads resursfördelningsmodell för volymbaserad eller ej så förekommer det olika åsikter om hur modellen bör vara utformad. Tre rektorer förordade en socioekonomiskt viktad modell varav två rektorer arbetar på skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden och en arbetar på en skola med bättre socioekonomiska förhållanden. Här kan vi inte se ett totalt samband med att rektorer skulle förespråka den resursfördelningsmodell som gynnar deras egen skola mest vilket befarades att man eventuellt skulle kunna göra. Däremot är det ingen av rektorerna på skolorna med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden som förespråkar en volymbaserad resursfördelningsmodell. Ingen av rektorerna förespråkar egentligen rakt av en volymbaserad resursfördelningsmodell. Två av dem förespråkar dagens resursfördelningsmodell, som med tillägget av medlen för ökad måluppfyllelse inte kan ses som endast volymbaserad. En av dem sa även att någon form för att fördela pengarna viktat, det måste man ha, även om det kanske inte ska vara så mycket. De två informanterna som förespråkar dagens resursfördelningsmodell arbetar båda två på skolor med goda socioekonomiska förhållanden. Vi kan i informanternas svar se en viss koppling till Wenglinskys resonemang om att man i skolor med låg tilldelning av resurser ser ett större samband mellan resultat och bakgrund än vad man gör i skolor med högre tillgång till resurser. Skolorna med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar blir ju på något sätt "förlorarna" då man gick från en socioekonomiskt viktad modell till en mer volymbaserad och de har därför också en lägre tillgång på resurser. Rektorerna där var i större grad än de andra mer benägna att se samband mellan resursfördelningen och elevernas resultat. Wenglinskys menade ju också att "skillnaderna i resultat mellan elever med låg och hög social bakgrund var mindre då skolan hade goda resurser än då skolan hade mindre goda resurser." (Gustafsson och Myrberg 2002 s. 36-37). Det kan vara en förklaring till varför informanterna på skolorna med mer gynnsamma socioekonomiska förhållanden till viss del var mindre benägna att se de samband som de andra informanterna uttryckte.

Trots att det råder oenighet om huruvida man kan kalla medlen för ökad måluppfyllelse för en socioekonomisk viktning eller ej så har förvaltningen inte uttalat att det är en socioekonomiskt viktad modell. Detta kan bero på det von Greiff skriver om i tidigare forskning - att skolor med mer gynnsamma socioekonomiska förutsättningar utövar påtryckningar mot kommunen (2009, s. 88). Det är i huvudsak de två informanterna som vill kalla medlen för ökad måluppfyllelse för socioekonomiskt viktade, medan informanter på skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förhål-

landen inte ser medlen som socioekonomiskt kompensatoriska i samma utsträckning. Medlen för ökad måluppfyllelse och formen för dem skulle kunna vara ett sätt för politiker och förvaltning att försöka göra alla nöjda då man faktiskt kompenserar skolor i mer socioekonomiskt utsatta områden utan att göra det helt tydligt.

5.3 Resursfördelningens påverkan på elevers resultat

I den framtagna betygsstatistiken så kan vi se att skillnaderna i meritvärde i skolor med olika socioekonomiska förutsättningar har ökat sedan dagens resursfördelningsmodell infördes. Fem rektorer uttryckte att det trots andra omständigheter och osäkerhetsfaktorer tycks finnas ett samband mellan resursfördelningen och elevers resultat. Två rektorer uttrycker tydligt att resursfördelningen har en påverkan på elevers resultat. En informant är tveksam och en informant tror inte att någon elevgrupp påverkas mer negativt än någon annan. Om slutsatser ska dras utifrån vad en majoritet av informanterna anser så påverkar resursfördelningsmodellen elevers resultat. Påverkan tar sig uttryck i ökade klyftor mellan de olika skolornas genomsnittliga meritvärde. Svårigheter med att få tilläggsresurser för elever i behov av särskilt stöd skulle också kunna vara en påverkansfaktor då informanterna menar att det blivit allt svårare att få tillägget.

Samtidigt så ser de flesta informanter, liksom presenterad teori, ett samband mellan ekonomiska resurser och pedagogiska resultat. Liksom forskningen anser informanterna att resurserna måste förvaltas på ett bra sätt för att göra nytta. De resursformer som informanterna lyfter fram som viktiga överensstämmer med tidigare forskning. Lärar- och undervisningskompetens lyfts fram av flera informanter och små klasser och lärartäthet nämns av en informant. Skolverket skriver att ”Eftersom erfarenhet, utbildning och kompetensutveckling kostar, är sambandet mellan lärarkompetens och resultat samtidigt också ett samband mellan ekonomiska resurser och resultat.” (Skolverket 2009, s. 20). Flera av informanterna resonerar på samma sätt. Trots att rektorerna lyfter fram likartade resursformer som viktigast så finns det även viss variation. Det kan som Hedges et al. lyfter fram bero på att resursers effekt varierar beroende på olika lokala förhållanden.

5.4 Elever från mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden

”En elev behöver ju inte ha sämre förutsättningar bara för att föräldrarna är lågutbildade” säger en rektor som argumenterar mot en socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell. Tidigare

forskning så som Skolverkets undersökning (1999) visar däremot andra resultat. De menar att föräldrars utbildningsnivå har en stor betydelse för elevers pedagogiska resultat. Detta menar även flera andra informanter som talar om hur man måste ”skolifiera” elevgrupper för att få dem redo för undervisning. En rektor säger om elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden att *”dom har ingen struktur med sig och dom har väldigt lite modersmjölk när det gäller allmänbildning och skolkunskaper och förväntningar och sånt”*. Rektorns resonemang kan dras som parallell med Skolverkets förklaring, nämligen att den kultur som råder i skolan kan jämföras med den kultur som råder i hem med hög utbildningsnivå. Det kan tolkas som att elever från mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden inte har med sig skolkunskaper och inte är bekanta med skolkulturen vilket elever från hem med högutbildade föräldrar är. Elever från hem med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden är på så sätt inte lika redo för undervisning när de kommer till skolan som elever från goda socioekonomiska förhållanden är. Två rektorer från skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden uttrycker även att eleverna där ibland kommer från hem där det råder kaos eller misär. Att de kommer hungriga och outvilade till skolan och att det därför tar längre tid att komma till undervisning.

Om resursfördelningsmodellen då inte tar hänsyn till att det tar olika lång tid för elever att komma till ett stadie där de är redo för undervisning, då tar den inte heller hänsyn till elevernas olika förutsättningar.

5.5 En likvärdig resursfördelningsmodell - eller?

Informanternas definitioner av begreppet likvärdighet går i linje med vad som beskrivs i skollagen. Däremot uppfattades en viss ovilja att svara på frågan om resursfördelningsmodellen är likvärdig eller ej. Två rektorer, båda från skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden, var de som tog tydlig ställning i frågan och de menade att modellen inte är likvärdig. Då deras definition av begreppet stämmer väl överens med hur lagen definierar begreppet så kan deras uppfattning tolkas som att resursfördelningsmodellen inte lever upp till det som står i skollagen. I skollagen står att *”I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. [...] En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.”* (1 kap. § 4 Skollagen). En av rektorerna lyfte fram att skolan måste vara behovsstyrd för att vara likvärdig vilket rektor inte ansåg att dagens modell är. De anser inte heller att modellen tar hänsyn till elevers olika behov. Tilläggsbeloppet för elever i behov av extra stöd kan vara ett så-

dant exempel där alla tillfrågade informanter är överens om att det nästintill inte går att få längre. Ytterligare utsagor som tyder på att stödet till elever i behov av särskilt stöd inte är tillräckligt är flertalet rektorers önskan om att satsa extra resurser på fler specialpedagoger.

En fördel med modellens utformning i dagsläget kan däremot vara att man inte direkt pekar ut skolor i mer utsatta områden som ”offer” eller ”behövande” utan man ger mer resurser dit där man har svårt att nå målen oavsett om det beror på socioekonomiska faktorer eller någonting annat. Det kan bidra till att inte skapa falsk offermentalitet och stämpling.

6. Avslutande diskussion

6.1 Slutsatser

För att ta reda på hur rektorer i Mölndals stad uppfattar den reform som skett i avseende av bytet av resursfördelningsmodell i staden och om staden lyckas upprätthålla en likvärdig utbildning genom sitt val av resursfördelningsmodell har följande frågeställning legat som grund för studien: Hur reflekterar rektorer i Mölndals stad kring den reform som skett genom bytet av resursfördelningsmodell i staden? Och hur resonerar rektorerna kring potentiella effekter av olika resursfördelningsmodellens påverkan på elevers pedagogiska resultat, och då speciellt för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund?

Det som uttrycks tydligt av informanter är att utan medlen för ökad måluppfyllelse så skulle det bli svårt för vissa skolor att klara sitt pedagogiska uppdrag. De menar därmed att en volymbaserad resursfördelningsmodell utan någon form av viktning, som Mölndals stads resursfördelningsmodell var innan man för två år sedan kompletterade den med medel för ökad måluppfyllelse, inte är att fördra då den troligen skulle påverka elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund negativt i deras pedagogiska resultat. Staden har inte valt en socioekonomiskt viktad modell utan utgår i resursfördelningen till viss del från svag måluppfyllelse istället och någon form av omfördelning av resurser är enligt studien önskvärd. Både för att uppnå bättre likvärdighet och för att inte missgynna vissa elevgrupper. Hur omfördelningen ska ske, genom en socioekonomiskt viktad resursfördelningsmodell eller genom ett medel för ökad måluppfyllelse, kan vi genom denna studie inte dra några entydiga slutsatser om. Vad vi kan uttala är att en helt volymbaserad resursfördelningsmodell troligen påverkar elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund negativt i deras pedagogiska resultat.

Informanterna har olika syn på hur resursfördelningen fungerar och det går inte säga att någon har mer rätt än någon annan. Att det finns mönster och samstämmighet i vissa frågor och majoritetsåsikter i andra frågor gör att man kan dra vissa slutsatser. Att ha i åtanke är däremot avsaknaden av enighet i vissa frågor och det komplicerar slutsatsdragningen.

Det verkar i alla fall finnas ett samband mellan införandet av den nya resursfördelningsmodellen och elevers förändrade betygsresultat enligt informanternas resonemang om de förändrade meritvärdena. Däremot vill inte alla informanter ta ett tydligt ställningstagande för att elever skulle påverkas av resursfördelningsmodellen, det är det endast två informanter som gör. Av de sammanväg-

da svaren från intervjuerna så menar däremot en majoritet ändå att medel måste fördelas efter elevers olika förutsättningar och att de som behöver lite mer också borde få det. En slutsats är att elever från mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden med ganska hög sannolikhet påverkades mer negativt än andra elever av Mölndals stads resursfördelningsmodell, innan man införde medlen för ökad måluppfyllelse. Då dessa medel är en komplex och relativt ny post i förvaltningens budget som det både råder förvirring och uppskattning om kan inga slutsatser dras om hur elever påverkas idag då detta medel finns med i modellen. Därför är ett förslag till vidare forskning att undersöka vad medlen för ökad måluppfyllelse har för betydelse för enskilda skolor, hur de faktiskt fördelas och vilka resultat medlen ger.

Om Mölndals stad lyckats upprätthålla en likvärdig utbildning genom valet av resursfördelningsmodell måste undersökas ytterligare för att kunna dra säkra slutsatser om i dagens fall. Det jag efter att ha genomfört denna studie kan uttala är att utan medlen för ökad måluppfyllelse skulle staden troligen inte levde upp till skollagen krav på likvärdighet då informanter menade att skolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar hade haft svårt att nå målen. Medlen för ökad måluppfyllelse visade sig under genomförandet av studien vara en av informanterna kallad ”dold resursfördelning” och komplex tilläggsresurs. Efter framkommen information om viss problematik inom förvaltningen borde detta mystiska medel studeras närmare i en vidare studie.

6.2 Betydelse för lärarprofessionen

Resultaten av studien visar att resursfördelning kan ha betydelse för elevers pedagogiska resultat beroende på utformning av modell. Det är relevant framförallt för rektorsprofessionen men även för lärarprofessionen då det är de som arbetar närmast eleverna. Om en rektor på grund av lägre ekonomiska resurser än vad en skolenhet faktiskt kräver inte kan ge lärare de resurser i form av till exempel tid, material eller vidareutbildning som de behöver då påverkar det i sin tur elevernas resultat. De ekonomiska medlen spelar efter vad studien visar stor roll för framförallt elever från hem med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden. Det kan innebära att man som lärare på vissa skolor får kämpa med mer knapphändiga resurser på grund utav en missgynnande resursfördelningsmodell vilket i så fall borde uppmärksammas.

Referenser

- Barnomsorgs- och utbildningsnämnden, Kvalitetsledare Jan Gott (2004). *Ny resursfördelningsmodell för lärarpersonal i förskoleklass, grundskola och skolbarnsomsorg*. (Tjänsteskrivelse 2004-06-18). Mölndals stad.
- Barnomsorgs- och utbildningsnämnden (2010). *Fördelning av resurser inom barnomsorgs- och utbildningsförvaltningen*. (Sammanträdesprotokoll 2010-12-01. §53 Dnr 434/10) Mölndals stad.
- Björkstedt, C. (1998). *Kommunal styrning och ledarskap - praktisk handledning på kommunalrättslig grund*. Höganäs: Kommunlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wägerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Fjärde upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Greenwald, R., Laine, R. D., & Hedge, L. V. (1994). Does money matter? A meta-analysis of studies of the effects of differential school inputs on student outcomes. *Educational Researcher*, 23(3), 5-14.
- Greenwald, R., Hedges, L. V., & Laine, R. D. (1996 a). The effect of school resources on student achievement. *Review of Educational Research*, 66(3), 361-396.
- Greenwald, R., Hedges, L. V., & Laine, R. D. (1996 b). Interpreting research on school resources and student achievement. *Review of Educational Research*, 66(3), 411-416.
- Gustafsson, J-E. & Myrberg, E. (2002). *Ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat*. Stockholm: Skolverket.
- Krueger, A. B. (2003). Economic Considerations and Class Size. *The Economic Journal*, Vol. 113, No. 485, F34-F63.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lindensjö, B. & Lundgren, U, P. (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolnämnden, Svante Cras (2014). *Detaljbudget 2014*. (Tjänsteskrivelse 2014-01-02). Mölndals stad.

Skolverket (1999). *Samband mellan resurser och resultat. En studie av landets grundskolor med elever I årskurs 9*. (Rapport 170). Stockholm: Skolverket

Skolverket (2009). *Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov?*, (Rapport 330). Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011). *Tema rektor*. <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/ledarskap-organisation/tema-rektor/tema-rektor-1.129790> [2014-03-17]

Skolverket (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. (Rapport 374). Stockholm: Skolverket

Utbildningsdepartementet (2009). *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* (Regeringens proposition 2009/10:165). Stockholm: Regeringskansliet

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet

von Greiff, C. (2009), *Lika skola med olika resurser?: En ESO-rapport om likvärdighet och resursfördelning*. (Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2009:5). Stockholm: Finansdepartementet.

Widerberg, K. (2002), *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide

Intervjuguide:

Allmänna frågor:

Hur länge har du arbetat som rektor? Vad har du för yrkesbakgrund? Hur länge har du jobbat på den aktuella skolan? Har du jobbat i kommunen tidigare?

Politisk styrning:

Hur uppfattar du att den politiska styrningen fungerar i staden? Inom nämnden?

Resursfördelning:

Hur uppfattar du att resursfördelningsmodellen fungerar?

- För- och nackdelar?
- Jämfört med tidigare modell?
- Jämfört med andra kommuner?

Hur fungerar modellen på olika skolor med elever med olika förutsättningar?

Vilken annan resursmodell skulle kunna vara bättre och i så fall varför?

Hur ser likvärdigheten ut i och mellan kommunens skolor?

Socioekonomi:

Hur upplever du att elever med olika förutsättningar påverkas av modellen?

Finns det någon skillnad i påverkan mellan elever från goda respektive mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden? Motivera.

Resursformer:

Vilken form av resurs upplever du påverkar elevers resultat mest? (Lärartäthet, lärarkompetens, klasstorlek mm.)

Är det någon skillnad i vilken resurs som är viktigast för elever resultat om man jämför elever från goda eller mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden?

Statistik och betyg:

Elever med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund har ett minskat meritvärde under de tre år som den nya resursmodellen använts. Och elever med en god socioekonomisk bakgrund har ett öka meritvärde. Vad tror du att det kan bero på?

Övrigt:

Om du som skolledare fick x-antal extra resurser – hur skulle du då använda dem?

Bilaga 2. Analysschema

X står för skolornas olika namn. På grund av etiska överväganden har dessa utelämnats.

	X	X	X	X	X	X
Vilken resursfördelningsmodell förespråkas ?						
Resursfördelningsmodell - kommentarer						
Tilläggsbelopp för elever i behov av särskilt stöd						
Medel för ökad måluppfyllelse						
Resursfördelningsmodellens påverkan på elevers resultat						

	X	X	X	X	X	X
Definition av likvärdighet						
Är resursfördelningsmodellen likvärdig?						
Huvudmannen. Politisk styrning.						
Socioekonomi						
Viktigaste resursform						
Lärandeprocess						

	X	X	X	X	X	X
Har ekonomiska resurser betydelse för elevers resultat?						
Kommentarer kring statistiken						
X-antal mer resurser						
Övrigt						